

Læsø sander ikke mere til – den gror til.

Læsøs historie er dramatisk.

Det er historien om op- og ikke mindst nedture, trange kår, armod og dyb afhængighed af ideer og tilskud udefra.

Kun få samfund i Danmark har været mere afhængige af vejrgudernes hærgen, og naturen har altid haft det sidste ord.

Den omfattende saltudvinding i Middelalderen på øens sydlige del udviklede sig til en økonomisk succes for siden at være den direkte årsag til øens armod, da der p.g.a. overudnyttelse af skovressourcen, opstod en altødelæggende sandfygning på nordøen. Hele samfundet sandede så at sige til, og sandfygningen kom først under kontrol for små 100 år siden ved en omfattende skovrejsning og medvirkede til, at landbruget igen fik tålelige forhold og dermed sammen med fiskeri atter blev i stand til at bidrage til øens økonomi.

Men nu er den gal igen.

Denne gang sander Læsø ganske vist ikke til, men er ramt af det modsatte problem. Nu er der nærmest brug for sandrejsning.

Det handler om naturpleje. Overladt til sig selv vil Læsø i løbet af få år vokse fuldstændig til med birk, nåletræer, pil, tagrør, høje urter og en række invasive arter, som f.eks. rynket rose og vadegræs.

Meget store naturværdier på Læsø er i risiko for at gro til.

Men så er der jo Natura 2000, der beskytter europæisk natur i EU-landene og er et vigtigt omdrejningspunkt for naturbeskyttelsen også i Danmark. Natura 2000 er fællesbetegnelsen for to af EU's direktiver, det såkaldte Habitatdirektiv og Fuglebeskyttelsesdirektivet. Målet er at sikre biologisk mangfoldighed i EU's medlemslande og levere et globalt bidrag.

Direktiver

Habitatdirektivet beskytter udvalgte naturtyper, planter og dyr med undtagelse af fugle. Fuglebeskyttelsesdirektivet beskytter fuglene. Efter direktiverne skal EU's medlemslande blandt andet udpege og forvalte såkaldte Natura 2000-områder samt beskytte en række udvalgte dyre- og plantearter mod efterstræbelse over hele landet.

Natura 2000-områderne beskytter særligt værdifulde naturområder. Forvaltningen sker især på grundlag af miljømålsloven, skovloven og naturbeskyttelsesloven og et specifikt udpegningsgrundlag af bestemte arter og naturtyper. Der er krav om aktivt at forvalte Natura 2000-områderne, så udpegningsgrundlaget sikres gunstig bevaringsstatus eller genoprettes.

Natura-2000 udpegningerne udgør 37 % af Læsøs landareal, og heraf ejer Skov- og Naturstyrelsen 41%.

Der er altså nu ikke længere tale om, at myndighederne blot kan "la' stå til og la' det vokse som det vil".

Det er en enorm udfordring for 2000 mennesker at forvalte al den natur – og

hvem skal nu betale? Det skal EU!

Natura2000 planerne fastsætter, at forholdene i områderne skal forbedres i forhold til udpegningsgrundlaget. Det betyder i Læsø tilfælde, at der skal ryddes opvækst og prædatorerne bekæmpes.

Der skal konstant arbejdes mod naturens egen natur, og der vil være varige vedligeholdelsesudgifter.

I stedet for at henfalde til ærgrelse og modvillig betaling af disse nødvendige, men påtvungne udgifter, har et samarbejde mellem Læsø Kommune, Skov- og Naturstyrelsen (SNS) og alle de berørte private lodsejere nu fået vendt problemet til en positiv udfordring og mulighed.

Gennemførelsen af Natura2000 planerne vil i stedet blive et varigt aktiv for øen, det giver arbejdspladser, omsætning i landbrugserhvervet og det vil kunne understøtte det brand, som Læsø i forvejen har som en ø med rige muligheder for naturoplevelser.

Kommunen og SNS sikrer en førstegangsinnsats, hvor den vildtvoksende natur tæmmes gennem fældninger, rydninger og afbrænding. Der hegnes og sættes dyr i hegnene. Det første år ca. 500 dyr – geder, får og kreaturer – der herefter med mund og mave skal passe og pleje arealerne.

Disse dyr skal naturligvis passes, og bl.a. de lokale landmænd får i den forbindelse opgaver som hyrder og "vinterhoteller" for dyreholdet, samt med at dyrke det foder, der er nødvendigt til vinteren .

Der bliver samtidig taget hul på et avls- og forædlingsarbejde, som udvider antallet af høveder i takt med, at flere arealer bliver bragt i acceptabel grundtilstand.

Når projektet om fem år er i fuld drift forventes det, at der vil være ca. 1500 dyr i aktiv beskæftigelse. Avlsarbejdet fortsætter naturligvis, og det er en vision, at det skal give grundlag for at Læsø igen får et lille slagteri, samt at kødet oparbejdes og forædles lokalt til salg som specialprodukter med en helt særlig historie. Endelig vil det også muliggøre at der igen er basis for, at en dyrlæge kan have praksis på øen.

Driftsorganisationen er under udarbejdelse. Der bliver således oprettet en lodsejerforening med bl.a. følgende medlemmer: kommunen, SNS, Læsø Landbrug, Læsø Strandjægerforening og forskellige private grundejerforeninger.

Projektansvarlig er naturligvis Læsø Kommune og SNS, der har forpligtelsen på egne og privatejede arealer, og det bliver SNS, der bliver projektledende med deraf følgende administrative forpligtelser over for bl.a. EU.

Hele projektet er nemlig ansøgt som et LIFE-projekt.

LIFE er en EU-forordning der støtter større naturgenopretningsprojekter.

Når projektet er afsluttet om 5 år og vil Læsø se helt anderledes ud. De vidtstrakte strandenge vil igen kunne ses og der vil være en mangfoldighed af græsædende dyr til at sørge for at det fastholdes. Til den tid vil de almindelige arealtilskud til landbruget og provenuet ved dyreholdet kunne videreføre naturplejen og krone arbejdet med en fornuftig økonomi.

Hele økonomien i projektet udgør 20 mio, og LIFE ansøges om 50 % af finansieringen.

Så nu venter alle spændt på svaret fra EU. Det kommer engang til foråret 2011, når væksterne igen – forhåbentlig for sidste gang - begynder at tage for sig af det åbne landskab.

Jan Kjærgaard
Kommuneingeniør,

og

Leif Ladefoged
Kulturmedarbejder